

Vagyóczky Károlyról, a pénzcsináló művészből

SZÜLETÉSNAPI KIÁLLÍTÁS A BÉLYEGMÚZEUMBAN

Nem könnyű feladat Vagyóczky Károly kiállításáról írni. Földrajzilag kis területen látható egy hatalmas kiállítás, amely ugyan rendkívül koncentrált, tudatosan tervezett és rendezett, de számtalan ága-boga, nyúlványa, elágazása van. A kiállítást gondos helykihasználással, tematikus csoportosításokkal, minden részletre figyelve Elekes Attila André grafikusművész, a Bélyegmúzeum művészeti vezetője rendezte, aki Vagyóczky Károlyt mesterének is tekinti. Először is kérdés lehet, hogy miként kerül a Bélyegmúzeumba egy olyan kiállítás, melynek a címe az, hogy *Hogyan csináljunk pénzt?*. Itt tehát sokkal bővebb a választék, mint ha csak bélyegeket látnánk, de hiszen mindannyian tudjuk, hogy Vagyóczky Károly kiállításán miért is ez a cím... Legjobb, ha a végén nincs írásjel (ahogy a plakáton látom). A cím kettős értelmű. Számunkra az első „értelem” a fontos: a művész tervező hogyan csinálja, tervezi a pénzt? A második „értelem” az, amihez, azt hiszem, legtöbben nem értünk – a közgazdaságtan

birodalma. Egy biztos: Vagyóczky pénzt csinált (alias tervezett), mellyel mások pénzt csinálnak... És még valami biztos: minden szempontból különleges művész és különleges alkotó Vagyóczky Károly. Ezt sokan és sokféleképpen leírták róla, de újra csak argumentálnunk kell amellet, hogy ő az a magyar művész, akit mindenki ismer, és mégsem... Sokan és sokszor hivatkoztunk arra, hogy az ő életművével, illetve annak egy döntő részével nap mint nap találkozunk, sőt, ezt az életműrészt folyamatosan kézbe is vesszük (!). Hiszen sok-sok évi elmélyült tervezői munka nyomán ő a forgalomban lévő, hivatalos nevén: teljes magyar bankjegysor, köznapi nyelven: a magyar papírpénzek tervezője. Ennek következtében nemzeti történelmünk jeles személyiségeit tudta számunkra folyamatosan láthatóvá tenni, hihetetlenül művészen tervezett és kivitelezett rézmetszeti nyomán. Sok találó fogalmazás hangzott el, íródott le minderről, de talán Supka Magdolna művészettörténész – aki művészetének

VAGYÓCZKY Károly: Deák Ferenc portréja a 20 000 forintos bankjegyre. Rajz, próba-metszetnyomat és a forgalmi bankjegy részlete
 Károly VAGYÓCZKY: Portrait of Ferenc Deák for the 20,000-forint banknote. Drawing, test print, and detail of the banknote
 1996, ceruza, 18x15 cm; 1998, 6x5,5 cm (középen); 1999, a bankjegy mérete: 15,4x7 cm (hossz x szélesség)

Fotók: Elekes Attila André / Bélyegmúzeum

kiváló értője és nagyrabecsülője volt – fogalmazott a legtalálóbban: a *hírneves névtelen*. Valóban így van. Mindenki tudja, hogy ezeknek a mives papírpénzeknek kell hogy legyen egy tervezőjük, ám mégis, hogy ki is ő valójában, azt kevesen tudják. Mindezt még azzal az ellentmondásos formulával egészíthetem ki, hogy bizonyára így aztán Vagyóczky a legismertebb magyar képzőművész, csak épp nevét, személyiségét ismerik jóval kevesebben.

Hadd legyenek egy kicsit személyes: fantasztikus évjárat az 1941-es születésük hada (!), hiszen a legendás budapesti Képző- és Iparművészeti Gimnáziumban – mások mellett – olyan osztálytársai voltak, mint Birkás Ákos, Bakos István, Konkoly Gyula, Végh András, Göblyös Gyula, vagy a szobrász Rétfalvi Sándor és Tóth Béla. Neveket azért említek, mert egyben azt is jelezni szeretném, hogy az ezen évben született művészek közül milyen nagy arányban lettek kiválóságok. Egyéni életpályájával ebből a jeles névsorból is kitűnik Vagyóczky Károly. Nem is véletlen, hogy érettségi után azonnal felvették a Magyar Képzőművészeti Főiskolára (ma Egyetem). Mint sokan mások, ő is festőnek készült, s Hincz Gyula osztályában pallérozhatta tudását. Valami azonban már ekkor elindulhatott, mert másodév után a sokszorosító grafika szakon tanult tovább, így eldöntve már, hogy grafikus lesz. Ék Sándor, Raszler Károly, Rozanits Tibor voltak tanárai, és a fiatal főiskolás jól érezhette magát, mert az úgynevezett művészképzés teljes időszakát is kihasználva csak 1966-ban hagyta el az alma matert.

Évfolyamán olyan későbbi kiválóságokkal járt együtt, mint Kocsis Imre (később ő lett a szak tanszékvezető tanára), Fabók Gyula, de a felette járó zseniális Gruber Bélával is barátságban volt, aki ugyan generációjának legkiemelkedőbb fiatal alkotójaként 1963-ban már meghalt, hatása azonban mágikus volt.

VAGYÓCZKY Károly: 200 pengős színházi kellékpénz elő- és hátdali tervrajza Kabos Gyula portréjával, illetve a Meseautó című filmre utaló ábrázolással | Károly VAGYÓCZKY: Drawings for the face and back of the 200-pengő theatrical banknote with the portrait of Gyula Kabos and a composition referring to the film Meseautó
2019, akvarell, a terv mérete: 17x7,5 cm / oldal
Fotók: Elekes Attila Andréd / Bélyegmúzeum

VAGYÓCZKY Károly: A 2000 forintos millenniumi bankjegy elő- és hátdala a Szent Koronával, illetve Benczúr Gyula Vajk megkeresztelése (1875) című festménye nyomán készült metszettel
Károly VAGYÓCZKY: Face and back of the 2000-forint millennial banknote with the engraved image of the Holy Crown and the engraving after Gyula Benczúr's painting Baptism of Vajk (1875)
2000, limitált kiadás, 15,4x7 cm / oldal
Fotók: Elekes Attila Andréd / Bélyegmúzeum

Együtt tanult Gaal Domokossal, Molnár Gabriellával, ifj. Koffán Károllyal, vagy épp Galántai Györggyel. A főiskola befejezése után egy évvel elnyerte a Derkovits-ösztöndíjat, s 1970-ben következett be élete nagy fordulata: bekerült a Pénzjegynyomdába, ahová ajánlója korábbi tanára, Raszler Károly volt. Itt szinte kivételes rézmetsző képességét, felkészültségét tudta ki-, illetve továbbfejleszteni, majd hasznosítani, s szívós munkájának köszönhetően 37 évesen 1978-ban a Pénzjegynyomda művészeti vezetője lett, hosszú-hosszú időre. Mindig is hálás volt elődeinek, Nagy Zoltán grafikusművésznak, aki pedig a legendás Horváth Endre tervezői hagyományait tudta továbbvinni. Horváth Endrét Vagyóczky már személyesen nem ismerhette, de munkássága szakmai értékeit nagyra tartva évekig egyik gondozójává vált ennek a nagyívű életműnek, intenzív kapcsolatot ápolva Balassagyarmattal. Így őket is mestereinek tekinti.

A magyar bankjegyek pedig nemzetközi összehasonlításban is megállták a helyüket, s jelentős sikereket arattak. De most nem az egyes munkákat kívánjuk számba venni, e köszöntő írásnak nem ez a

VAGYÓCZKY Károly: Bankjegy-tesztformához készült metszetnyomat ifj. Hans Holbein Bonifacius Amerbach (1519) című festménye nyomán
 Károly VAGYÓCZKY: Engraving after Hans Holbein Jr.'s portrait of Bonifacius Amerbach (1519) for a banknote test form | 1980, metszet, 7x6,5 cm
 Fotó: Elekes Attila André / Bélyegmúzeum

célja, de azt újra szeretnénk hangsúlyozni, hogy mint bankjegytervez nek nem csupán a rézmetszés technikáját kellett kimagasló hozz ert ssel művelnie, melyben a művesség, a m gond, a precizitás a legkevesebb, amit elmondhatunk, de azok az elmélyült történelmi tanulmányok is egyed ll ll v  teszik teljesitményét, melyeket a művek készitéséhez folytatnia kellett, adott esetben vitákat is vállalva. Gondolok itt például a Szent Istvánt megjelenit  t ezer forintos bankjegyre, melynek megs let se során el tudta fogadtatni, hogy ne a Szent Korona, hanem a valósághoz közelebb lévő vaskorona legyen a nagy király fején megjelenitve. A jubileumi kiállitásán bepillantunk a szellemi műhely minden területébe. Itt láthatók Vagy c ky Károly hihetetlenül precíz, ugyanakkor invenciózus ceruzarajzai is. Ez a tud s m g a főiskolán fejleszt d tt, hogy aztán r ep lhessen a rézmetszés tudománya. S kialakult a bankjegysor, melynek c mletein nemzetünk nagyjai láthatók: Károly Róbert, II. Rákóczi Ferenc, Mátyás király, Bethlen Gábor, Széchenyi István, Szent István király, Deák Ferenc. S el ne felejtsem, hogy milyen m vesek a hátlapok, a pénzek másik oldalán látható táj- és városképek: a Herkulesk ttal Visegrádról, az esztergomi l tk ppel, az ideiglenes magyar k pvisel h z pesti látványával.

VAGYÓCZKY Károly Hogyan csináljunk pénz? című életmű-ki llit s nak részlete: r zmetszett bélyegek, b lyegblokkok és kis vek a Magyar Posta felkérésére | Detail of Károly VAGYÓCZKY's oeuvre exhibition How to make money?: engraved stamps, stamp blocks and miniature sheets commissioned by the Hungarian Post | Bélyegmúzeum, Budapest, 2021–2022
 Fotó: Elekes Attila André / Bélyegmúzeum

VAGYÓCZKY Károly: A Balatoni Korona 10 000 forintos regionális bankjegy előoldali címlete Gizella királyné portréjával
 Károly VAGYÓCZKY: Face of the regional 10,000-forint banknote called Balaton Crown with Queen Gisella's portrait | 2012, 15,5x7 cm
 Fotó: Elekes Attila André / Bélyegmúzeum

S akkor külön szakmai izgalom és gy ny r s g tanulmányozni Vagy czy Károly euró-terveit, kell kp nzeit és a Balatoni Korona regionális bankjegy t. Mindezekben már egyfajta finom iróniát is felfedezhetünk, remek Rembrandt- vagy Van Gogh-„idézeteivel”, amely már frivols gba is átmege a kell kp nzekn l, Kabos Gyula vagy Honthy Hanna megjelenit s vel.

 m Vagy czy Károly a bankjegytervez ssel együtt a magyar b lyegtervez snek is kimagasló személyiségévé vált. Csak azért említek egy-két példát, mert e munkái talán még inkább elrejtik személyét a nyilvánosság el l. Hadd hivatkozzak elképesztően magas színvonalú portr b lyegeire, a Bolyai Farkast  s Kisfaludy Károlyt, a Kodály Zoltánt  s József Attilát vagy épp a Szent-Györgyi

Albertet  s Wigner Jenőt megjelenit  munk akra, s ki ne hagyjam a II. János Pál pápa 1991-es látogatása alkalmából készitett remekm v  bélyegét.

S persze k pgrafikus-ként is nevet szerzett magának, jelent sek kiállitási, szakmai sikerei. Majd élete egy újabb szakaszában, a nyugdíjba vonulást követően festeni kezdett (vagy épp visszatért ahhoz, ami meghatározta ifjúkorát), s mintha a történelem és az emberábrázolás m lysegeib l és magass gaib l kiszabadulva a természet ábrázolása vált volna, v lna szenvedélyévé. Nos, ez az a szakmai terület, amit nem láthatunk jubileumi kiállitásán...

Sokunk neveben k szontj k tehat a 80 éves mestert. Szeretjük személyiségét, tartását, minden úgynevezett művészi „all rt l” váló távolságtartását, hatalmas történelmi, művészi, technikai ismeretanyagát, tiszta szép beszédét, nem is beszélve tehetsége  rad s r l.

FELEDY Balázs
 művészeti  r 

(Vagy czy Károly *Hogyan csináljunk p nz ?* című  letm ki llit sa. Bélyegmúzeum, Budapest, 2021. szeptember 30. – 2022. március 18.)

A szöveg a kiállitás megnyitóján elhangzott beszéd szerkesztett változata. A cikk képanyagát Elekes Attila André grafikusm v s, a Bélyegmúzeum művészeti vezetője bocsátotta rendelkezésünkre.

VAGYÓCZKY Károly: Az 5000 eurós bankjegy előoldali tervrajza a j ki templom l tk p v vel | Károly VAGYÓCZKY: Drawing for the 5000-forint banknote with the view of the J k church
 2019, akvarell, a bankjegyterv mérete: 20,5x9,5 cm
 Fotó: Elekes Attila André / Bélyegmúzeum